

Ižangos žodis

„Draugas“ – Chicagoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, leidžiamas dienraštis yra seniausias be pertraukos pasaulyje gyvuojantis lietuviškas laikraštis, pradėtas leisti 1909 m. liepos 12 d. Wilkes Barre, Pensylvanijos valstijoje. Šis leidinys skiriamas paminėti „Draugo“ 100-mečiui – prisiminti tas aplinkybes, kuriomis jis gimė ir vystėsi, žmones, kurie jį leido – redagavo, rinko lėšas, administravo. „Draugas“ – tai kelių kartų lietuvių išeivių Amerikoje žygdarbis.

Ir tai Lietuva aukštai įvertino – Lietuvos vardo tūkstantmečio proga, 2009 m., „Draugas“ buvo apdovanotas „Tūkstantmečio žvaigždės“ žymeniu, o Išeivijos institutas, veikiantis prie Vytauto Didžiojo universiteto Kaune, „Draugo“ jubiliejui paskyrė konferenciją, kuri vyko 2009 m. kovo 19-20 d. Šioje konferencijoje Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės gen. direktorius Arvydas Daunoravičius kalbėjo: „Šimtmetis jaunuolis „Draugas“ per ištisą amžių truncančią istoriją tampa savotišku veidrodžiu, atspindinčiu skirtingų užsienio lietuvių kartų gyvenimą.

▲ „Draugo“ pastatas 4545 West 63rd Street, Chicago, IL, tarnaujantis nuo 1957 m.

▲ „Draugo“ redakcijos archyve yra viso šimto metų laikraščių komplektai, susegti į aplankus-knygas. Jono Kuprio nuotr.

Įdomu žvelgti, kaip pats laikraštis keitėsi keičiantis kartoms, nes keitėsi požiūris į daugelį dalykų. Tai kelias nuo „grynorių“ iki po Kovo 11-osios atvykusių tautiečių. Šio dienraščio puslapiuose, jo intelektualiniuose ir ideologiniuose disputuose buvo ieškota sprendimų pačiais aktualiausiai mūsų tautos ir valstybės egzistencijos klausimais. Manau, kad šalia lietuviško žodžio puoselėjimo tai yra didžiausias „Draugo“ nuopelnas“.

Šioje knygoje daugiau dėmesio kreipiama ne tiek į laikraščio turinį, o į žmones, kurie prisidėjo prie laikraščio leidimo ir kurie dažniausiai buvo ryškios asmenybės – lietuviško gyvenimo švyturiai. Tokie buvo: vienas iš steigėjų kun. Antanas Staniukynas, pirmasis oficialus vyriausiasis redaktorius kun. Antanas Kaupas, pirmasis redaktorius marijonas kun. (vėliau vyskupas) Pranciškus Petras Būčys, jo pakviestasis redaktorius Leonardas Šimutis, ilgiausiai dirbęs redakcijoje; jam nemažos įtakos turėjęs senosios kartos redaktorius Ignas Sakalas, kun. Vytautas Bagdanavičius, kun. Viktoras Rimšelis, kun. Pranas Garšva, iš jo re-

dagavimą perėmusi rašytoja Danutė Bindokienė – pirmoji moteris atėjusi į vie-nuolišką aplinką; redaktoriai Kazys Bradūnas, Aloyzas Baronas, Bronius Kvik-lys, Česlovas Grincevičius, prel. Juozas Prunskis, Katalikų spaudos draugijos valdybos pirmininkai, administratoriai ir kt. laikraščio darbininkai. Paminėta tik maža dalelė tų žmonių, kurie 100 metų nešė dvasinį medų į „Draugo“ korius.

Apie savo darbą „Drauge“ prisimena buvę darbuotojai – rašytoja Janku-tė Užubalienė, Stasė Semėnienė, ilgametis sporto skyriaus vedėjas Edvardas Šulaitis, talkininkė socialiniais reikalais Aldona Šmulkštienė. Organizacijų ry-

▲ Kalėdų pobūvis „Drauge“ 1994 m. (sėdi): dr. Antanas Razma, vyr. redaktorė Danutė Bindokienė, Marijonų provincijolas kun. Donald Petraitis, MIC, „Draugo“ valdybos pirmininkė Marija Remienė; (stovi) Draugo fondo direktorių tarybos pirmininkas Bronius Juodelis, „Draugo“ leidėjų tarybos pirmininkas dr. Petras Kisielius, Draugo fondo revizijos komisijos narys Vaclovas Momkus ir „Draugo“ moderatorius kun. dr. Viktoras Rimšelis, MIC

šiais su „Draugo“ dienraščiu dalijasi Lietuvių fondo ilgametis pirmininkas Antanas Razma, Lietuvos vyčių vardu kalba Regina Juškaitė Švobienė, Amerikos lietuvių tarybos vardu – Pranas Jurkus, JAV Lietuvių Bendruomenės vardu – ketletą kartų buvęs JAV LB valdybos pirmininkas Algimantas Gečys ir kt.

Medžiaga knygai paimta iš pačio „Draugo“ puslapių, kitos spaudos, rašiusios apie „Draugą“, šiandien dar gyvų buvusių laikraščio darbuotojų, bendradarbių, skaitytojų prisiminimų. Didelė dalis straipsnių yra parašyta specialiai tai progai, bet yra panaudoti ir įvairiu metu spausdinti straipsniai apie „Draugą“ ir „Draugui“ pasišventusias asmenybes.

„Draugo“ laikraštis – tai neabejotinas lietuvių išeivijos Amerikoje, ir ne tik Amerikoje, metraštis. Dar daugiau – tai Lietuvos istorijos metraštis, nes nuo pat pirmųjų numerių jame daug vietos skiriama Lietuvos gyvenimui ir įvykiams gimtajame krašte nušviesti.

Per 100 metų keitėsi žmonės, gyvenimas, bet nesikeitė išeivijos meilė sa-

▲ „Draugo“ 90-mečio leidinio viršelis

tama kova dėl Lietuvos okupacijos nepripažinimo ir valstybės nepriklausomybės atgavimo ir pagaliau Kovo 11-osios paskelbimas bei beveik du dešimtmečiai laisvos valstybės gyvenimo.

„Draugas“ – tai ne vien istorinių įvykių fikсаторius, tai lietuvių kultūros puoselėtojas ir kūrėjas, tūkstančių darbų ir iniciatyvų autorius bei skleidėjas, organizacijų globėjas. Visa tai knygos rengėjai, atrinkdami ar užsakydami straipsnius, turėjo prieš akis.

Kai šios knygos rengėjai po dvejų metų bandė įvertinti savo darbo vaisius, deja, turėjo pripažinti, kad tai tik apmatai, gairės būsimiems darbams, tyrinėjimams. Šimtas metinių laikraščio aplankų, kurių visas kompletas tikriausiai tėra tik pačioje „Draugo“ redakcijoje, laukia istorikų, tyrinėtojų dėmesio.

Nuoširdi knygos rengėjų padėka visiems autoriams, o ypač Algimantui Gečiui, kuris sutiko perskaityti knygos rankraštį, pateikti labai vertingų pastabų ir palydėti leidinį laimainančiu žodžiu.

vo ir vėliau – savo tėvų tėvynei Lietuvai, rūpestis ja. Lietuvos vardo, jos gamtos ir žmonių aukštinimas – tai pagrindinis motyvas, einantis per visą šimtmetį.

„Draugo“ istorija – tai storas lietuvių tautos dalies istorijos tomas – pirmosios – ekonominių emigrantų bangos kūrimasis Amerikoje, bažnyčių statymas, organizacijų kūrimas, alinantis darbas anglių kasyklose ir skerdyklose, didžioji pasaulio ekonominė krizė 1930 m., Antrasis pasaulinis karas, sovietinė okupacija Lietuvoje, o po to sekusi politinių emigrantų banga iš Lietuvos per Vokietijos pabėgėlių stovyklas, naujų organizacijų kūrimasis ir senųjų atsinaujinimas, nenuils-

Leidėjai